

Prediction of High School Secondary Adolescent Students' Law Escape Score Based on Cultural Injuries and Ethical Education Injuries

Baratnia Kolokhi Z¹, *Hashemian Nejad F¹

Author Address

¹. Department of Educational Sciences, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

*Corresponding Author Email: fhashemi@yahoo.com

Received: 2021 August 29; Accepted: 2021 September 18

Abstract

Background & Objectives: Law escape is one of the abnormal behaviors with a relatively high prevalence in adolescence. The law escape is when a person disobeys the law and engages in behavior contrary to the law. Cultural and ethical education injuries can increase the law escape. Cultural injuries refer to a set of ideas, beliefs, values, and norms conflict with the prevailing and approved culture of society. Ethical education means creating conditions for the flourishing and cultivating ethical talents and abilities, and ethical education injuries means the existing problems and challenges for the realization of ethical education. Because of the relatively high prevalence of law escape in adolescents and little research on the role of cultural injuries and ethical education injuries in its prediction, the present research was conducted to predict high school secondary adolescent students' law escape score based on cultural injuries and ethical education injuries.

Methods: This study was a cross-sectional correlational type. The research population comprised high school adolescent students of Mashhad City, Iran, in the 2020–21 academic years (360000 students). The sample size was calculated at 420 students selected as a sample by the multi-stage cluster sampling method. The inclusion criteria were physical health, living with parents, willingness to participate in research and express their consent through Shad software, no history of rejection in previous grades, no use of psychiatric drugs such as antianxiety and antidepressants based on the report from school staff, and the lack of stressful events such as serious illness, divorce and death of relatives in the past three months. The exclusion criteria were not responding to more than 10% of items and not responding to tools after three follow-ups. The research instruments were Law Escape Questionnaire (Zare Shahabadi & Torkan, 2012), Research-Made Cultural Injuries Scale and Ethical Education Injuries Questionnaire (Shekari et al., 2014) which were completed by students through Shad software. The obtained data were analyzed with descriptive statistics, including number, percentage, mean and standard deviation and inferential statistics, including the Kolmogorov–Smirnov test, variance inflation factor, Durbin–Watson, the Pearson correlation coefficients and multiple linear regression in SPSS version 19 software at a significance level of 0.05.

Results: The results showed that most adolescent students were male (51.67%), studying in the tenth grade (37.38%), and 16 years old (38.33%). Also, many fathers (34.45%) and mothers (35.95%) had an associate degree. Also, cultural injuries and all its subscales including acceptance of anti-values, injuries of smart mobile, cultural anonymity and cultural aggression had a direct and significant relationship with law escape score in high school secondary adolescent students ($p < 0.001$). In addition, ethical education injuries and all its subscales, including courage, honor, honesty, patience, loyalty, bailment, goodwill, reliance, and conscience had an inverse and significant relationship with their law escape score in high school secondary adolescent students ($p < 0.001$). Other findings showed that subscales of cultural and ethical education injuries variables together could explain 89% of law escape score changes in high school secondary adolescent students ($p < 0.05$).

Conclusion: According to the study results, cultural and ethical education injuries effectively predicting law escape in high school secondary adolescent students. As a result, to reduce law escape, cultural and ethical education injuries must be reduced.

Keywords: Law escape, Students, Adolescent, Cultural injuries, Ethical education injuries.

پیش‌بینی نمره قانون‌گزیزی دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه براساس آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی

زینب برات‌نیا کلوخی^۱، *فریده هاشمیان‌نژاد^۱

توضیحات نویسندگان

۱. گروه علوم تربیتی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

*رأبانا نامه نویسنده مسئول: fhashemi@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۷ شهریور ۱۴۰۰؛ تاریخ پذیرش: ۲۷ شهریور ۱۴۰۰

چکیده

زمینه و هدف: قانون‌گزیزی در دانش‌آموزان نوجوان شایع است و آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی می‌توانند باعث افزایش آن شوند؛ درنتیجه، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی نمره قانون‌گزیزی دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه براساس آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی انجام شد.

روش‌بررسی: این مطالعه مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش را دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه شهر مشهد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به تعداد حدود ۳۶۰ هزار نفر تشکیل دادند که از میان آنان ۴۲۰ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه قانون‌گزیزی (زارع شاه‌آبادی و ترکان، ۱۳۹۱)، مقیاس محقق‌ساخته آسیب‌های فرهنگی و پرسش‌نامه آسیب‌های تربیت اخلاقی (شکاری و همکاران، ۱۳۹۳) بود که به‌صورت مجازی تکمیل شدند. تحلیل داده‌ها با روش‌های ضرایب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه در نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۹ در سطح معناداری ۰/۰۵ صورت گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، آسیب‌های فرهنگی و همه خرده‌مقیاس‌های آن شامل پذیرش ضدارزش‌ها، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند، بی‌هویتی فرهنگی و تهاجم فرهنگی با نمره قانون‌گزیزی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه رابطه مستقیم و معنادار داشتند ($p < 0/001$)؛ همچنین آسیب‌های تربیت اخلاقی و همه خرده‌مقیاس‌های آن شامل شجاعت، احترام، صداقت، صبر، وفاداری، امانت‌داری، حسن خلق، توکل و وجدان با نمره قانون‌گزیزی در دانش‌آموزان مذکور رابطه معکوس و معنادار داشتند ($p < 0/001$). براساس دیگر یافته‌ها، خرده‌مقیاس‌های متغیرهای آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی باهم توانستند ۸۹ درصد از تغییرات نمره قانون‌گزیزی را در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه تبیین کنند ($p < 0/05$).

نتیجه‌گیری: باتوجه به نتایج پژوهش، آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی نقش مؤثری در پیش‌بینی قانون‌گزیزی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه دارند؛ درنتیجه، برای کاهش قانون‌گزیزی می‌توان آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی را کاهش داد.

کلیدواژه‌ها: قانون‌گزیزی، دانش‌آموزان، نوجوان، آسیب‌های فرهنگی، آسیب‌های تربیت اخلاقی.

نوجوانی^۱ یکی از دوره‌های بسیار حساس و مهم زندگی افراد است که نقش مهمی در زندگی اجتماعی آنان دارد (۱). تغییرها و تحولات مختلف جسمی، اجتماعی، هیجانی و شناختی در این دوره، نوجوانان را بیشتر مستعد بروز رفتارهای مزمن^۲، ناسازگار^۳ و ناهنجار^۴ می‌کند (۲). یکی از رفتارهای ناهنجار و با شیوع نسبتاً زیاد در دوره نوجوانی، قانون‌گریزی^۵ است (۳). قانون‌گریزی رفتاری است که در آن فرد با قوانین مخالفت می‌کند و رفتارهایی برخلاف قوانین مرسوم برای رسیدن به اهداف از هر طریقی مانند تعرض به حقوق دیگران، گریز از مسئولیت و انجام‌ندادن وظایف و تکالیف انجام می‌دهد (۴). افراد قانون‌گریز افرادی هستند که به‌صورت عمدی و آگاهانه قوانینی را نادیده می‌گیرند و آن‌ها را نقض می‌کنند که ضمانت‌های اجرایی رسمی دارند (۵). قانون‌گریزی دامنه وسیعی از قانون‌گریزی سخت مانند رفتارهای پرخطر، سرقت و کشتن تا قانون‌گریزی نرم مانند رفتارهای پرخطر خفیف و غیرخشن و پرداخت نکردن قبضه‌ها را در برمی‌گیرد که قانون‌گریزی سخت بیشتر در بزرگسالان و قانون‌گریزی نرم بیشتر در نوجوانان مشاهده می‌شود (۶).

عوامل بسیاری در پیش‌بینی انجام رفتارهای قانونی و قانون‌گریزی نقش دارد که ازجمله می‌توان به آسیب‌های فرهنگی^۶ اشاره کرد (۷). فرهنگ یک جامعه نشان‌دهنده هویت آن جامعه و تعیین‌کننده مجموعه‌ای از اندیشه‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، باورها، هنجارها و رفتارهای اعضای آن جامعه است (۸). آسیب‌های فرهنگی به مجموعه‌ای از اندیشه‌ها، باورها، ارزش‌ها و هنجارهایی اشاره دارد که با فرهنگ حاکم و تأییدشده جامعه در تضاد باشد (۹). در جهان پرشتاب همراه با تغییرها و تحولات زیاد و روزافزون امروز، فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش مؤثری در ایجاد و افزایش آسیب‌های فرهنگی داشته است (۱۰). نتایج پژوهش‌ها حاکی از ارتباط آسیب‌های فرهنگی با قانون‌گریزی است؛ برای مثال، پژوهش‌هاویند نشان داد، آسیب‌ها و رقابت‌های ناسالم فرهنگی باعث افزایش قانون‌گریزی می‌شود (۷). در پژوهشی دیگر رانبرگ و همکاران گزارش کردند، فرهنگ دارای نقش مؤثری در کاهش پرخطرگری و قانون‌شکنی کودکان و نوجوانان است (۱۱). نوابخش و کریمی در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که عوامل فرهنگی اجتماعی همبستگی معناداری با قانون‌گریزی در جوانان دارد (۱۲). در پژوهشی دیگر میرفردی و همکاران دریافتند، بین فرهنگ شهروندی و گرایش به قانون‌گریزی ساکنان شهر یاسوج رابطه معکوس و معنادار مشاهده می‌شود (۱۳).

یکی دیگر از عوامل بررسی‌شده، آسیب‌های تربیت اخلاقی^۷ است. تربیت اخلاقی به‌معنای ایجاد شرایط برای شکوفایی و پرورش استعدادها و قابلیت‌های اخلاقی و آسیب‌های تربیت اخلاقی به‌معنای مشکلات و چالش‌های موجود برای تحقق تربیت اخلاقی است (۱۴). از وظایف مهم خانواده‌ها و نظام‌های آموزشی به‌ویژه نظام آموزش و پرورش، تربیت اخلاقی کودکان و نوجوانان و هماهنگ‌کردن

آن‌ها با الگوهای اخلاقی و دینی^۸ است (۱۵). تربیت اخلاقی در راستای ارضای نیاز فطری افراد به باورهای دینی و اخلاقی است که بخش مهمی از زندگی افراد را در بر می‌گیرد (۱۶). هدف نهایی تربیت اخلاقی، رهایی از آسیب‌های ناشی از دوری از اخلاق و مسائل اخلاقی و تلاش برای شکوفایی ارزش‌های انسانی در حد والا و رشد هماهنگ ابعاد آن با یکدیگر است (۱۷). نتایج پژوهش‌ها حاکی از ارتباط آسیب‌های تربیت اخلاقی با قانون‌گریزی است؛ برای مثال، پژوهش زمانی و تقی‌پور نشان داد، قانون‌گریزی یکی از آسیب‌های اخلاقی و خانوادگی در پسران نوجوان است (۱۸). براساس پژوهش علی‌عسگری و نیازی، اخلاق نقش مؤثری در پیشگیری از قانون‌گریزی دارد (۱۹). واردمن و همکاران در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که جو اخلاقی با قانون‌گریزی فرااجتماعی در محیط کار رابطه منفی و معنادار دارد (۲۰).

ازیک‌سو قانون‌گریزی در نوجوانان شیوع زیادی دارد (۳). ازسوی دیگر نوجوانان به‌دلیل ویژگی‌های خاص دوران نوجوانی مانند فقدان توانایی‌ها و مهارت‌های لازم زندگی برای مواجهه صحیح و پویا با محیط اجتماعی و وابستگی به والدین و بزرگسالان در رفع نیازها و طی‌کردن مراحل رشد و تکامل، بیشتر از سایر گروه‌ها در معرض آسیب‌پذیری هستند (۲۱). از عواملی که توانایی پیش‌بینی قانون‌گریزی را دارند و کمتر درباره آن‌ها پژوهش انجام شده است، می‌توان به آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی اشاره کرد. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه بیشتر پژوهش‌های قانون‌گریزی روی جوانان و بزرگسالان صورت گرفته است و پژوهش‌های اندکی به بررسی نوجوانان پرداخته‌اند که باتوجه به نقش آینده‌سازی نوجوانان، پژوهش روی آنان با هدف کاهش رفتارهای قانون‌گریزی در آن‌ها ضرورت دارد. همچنین، از خلأهای موجود می‌توان بی‌توجهی به نقش هم‌زمان آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی در پیش‌بینی قانون‌گریزی را بیان کرد که برای طراحی برنامه‌هایی به‌منظور کاهش قانون‌گریزی نیاز به انجام پژوهش‌های بیشتری در این زمینه است؛ درنتیجه، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی نمره قانون‌گریزی دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه براساس آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی انجام شد.

۲ روش بررسی

این مطالعه مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش را دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه شهر مشهد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ به‌تعداد حدود ۳۶۰ هزار نفر تشکیل دادند. حداقل حجم نمونه در پژوهش‌های رگرسیون خطی ازطریق معادله $n \geq 50 + 8m$ محاسبه می‌شود که در این معادله n حجم نمونه و m تعداد متغیرهای پیش‌بین است (۲۲). باتوجه به اینکه در پژوهش حاضر سیزده متغیر پیش‌بین وجود داشت، حداقل حجم نمونه ۱۵۴ نفر به‌دست آمد. باتوجه به حجم زیاد جامعه، حجم نمونه ۴۲۰ نفر لحاظ شد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. در

5. Law escape

6. Cultural injuries

7. Ethical education injuries

8. Ethical and religious patterns

1. Adolescent

2. Chronic

3. Maladaptive

4. Abnormal

قانون‌گزینی بیشتری است (۲۳). روایی محتوایی ابزار توسط کارشناسان و متخصصان تأیید شد و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به دست آمد (۲۳).

— مقیاس محقق ساخته آسیب‌های فرهنگی: مقیاس آسیب‌های فرهنگی بیست آیت و چهار خرده مقیاس شامل پذیرش ضدارزش‌ها، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند، بی‌هویتی فرهنگی و تهاجم فرهنگی (هر کدام پنج گویه) دارد. آیت‌ها براساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای به صورت ۱ (کاملاً مخالف)، ۲ (مخالف)، ۳ (نظری ندارم)، ۴ (موافق) و ۵ (کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود. در این مقیاس حداقل نمره هر خرده مقیاس ۵ و حداکثر نمره آن ۲۰ و حداقل نمره کل مقیاس ۲۰ و حداکثر نمره آن ۱۰۰ است. نمره بیشتر نشان‌دهنده آسیب‌های فرهنگی بیشتری است. روایی سازه ابزار با روش تحلیل عاملی اکتشافی حاکی از وجود چهار عامل پذیرش ضدارزش‌ها، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند، بی‌هویتی فرهنگی و تهاجم فرهنگی بود که بار عاملی خرده مقیاس‌های پذیرش ضدارزش‌ها ۰/۸۳، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند ۰/۷۵، بی‌هویتی فرهنگی ۰/۷۶ و تهاجم فرهنگی ۰/۸۱ گزارش شد. همچنین پایایی آن‌ها با روش آلفای کرونباخ برای پذیرش ضدارزش‌ها ۰/۹۳، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند ۰/۹۰، بی‌هویتی فرهنگی ۰/۸۸، تهاجم فرهنگی ۰/۹۱ و کل مقیاس ۰/۹۴ به دست آمد. در پژوهش حاضر پایایی مقیاس محقق ساخته آسیب‌های فرهنگی روی ۴۲۰ نفر از دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه با روش آلفای کرونباخ برای پذیرش ضدارزش‌ها ۰/۹۱، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند ۰/۹۰، بی‌هویتی فرهنگی ۰/۸۹، تهاجم فرهنگی ۰/۹۳ و کل مقیاس ۰/۹۵ بود.

— پرسش‌نامه آسیب‌های تربیت اخلاقی (شکاری و همکاران، ۱۳۹۳): پرسش‌نامه آسیب‌های تربیت اخلاقی ۴۱ آیت و نه خرده مقیاس شامل شجاعت (پنج آیت)، احترام (هشت آیت)، صداقت (چهار آیت)، صبر (چهار آیت)، وفاداری (پنج آیت)، امانت‌داری (سه آیت)، حسن خلق (سه آیت)، توکل (چهار آیت) و وجدان (پنج آیت) دارد. آیت‌ها براساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای به صورت ۱ (کاملاً مخالف)، ۲ (مخالف)، ۳ (نه مخالف و نه موافق)، ۴ (موافق) و ۵ (کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود. در این پرسش‌نامه نمره هر خرده مقیاس با مجموع نمره آیت‌های آن محاسبه خواهد شد و حداقل نمره کل پرسش‌نامه ۴۱ و حداکثر نمره آن ۲۰۵ است. نمره بیشتر نشان‌دهنده آسیب‌های تربیت اخلاقی کمتر است (۱۷). روایی سازه ابزار با روش تحلیل عاملی تأیید شد و بار عاملی همه آن‌ها بیشتر از ۰/۷۰ و پایایی آن‌ها با روش آلفای کرونباخ برای شجاعت ۰/۷۲، احترام ۰/۸۰، صداقت ۰/۸۴، صبر ۰/۷۴، وفاداری ۰/۷۹، امانت‌داری ۰/۶۸، حسن خلق ۰/۷۵، توکل ۰/۸۲، وجدان ۰/۷۵ و آسیب‌های تربیت اخلاقی ۰/۹۴ به دست آمد (۱۷).

داده‌ها با روش‌های آمار توصیفی شامل تعداد، درصد، میانگین و انحراف معیار و روش‌های آمار استنباطی شامل آزمون کولموگروف اسمیرنوف، عامل تورم واریانس، دوربین-واتسون،

این روش نمونه‌گیری، ابتدا تقسیم شهر مشهد به پنج ناحیه شمالی، جنوبی، شرقی، غربی و مرکزی صورت گرفت و دو ناحیه به روش تصادفی انتخاب شد. سپس از هر ناحیه چهار مدرسه دوره دوم متوسطه (دو دخترانه و دو پسرانه) و از هر مدرسه سه کلاس در پایه‌های مختلف به روش تصادفی در نظر گرفته شد و همه افراد کلاس‌های منتخب در صورت داشتن شرایط ورود به مطالعه به ابزارهای پژوهش پاسخ دادند. ابزارهای پژوهش به شکل مجازی و از طریق نرم‌افزار شاد برای آن‌ها ارسال شد. شرایط ورود آزمودنی‌ها به مطالعه، برخورداری از سلامت جسمی، زندگی همراه با پدر و مادر، تمایل برای شرکت در پژوهش و اعلام موافقت خود از طریق نرم‌افزار شاد، نداشتن سابقه مردودی در پایه‌های گذشته، مصرف نکردن داروهای روان‌پزشکی مانند ضد اضطراب و ضد افسردگی براساس پرسش از کادر اجرایی مدرسه و وجود نداشتن رخدادهای تنش‌زا مانند بیماری شدید، طلاق و مرگ در نزدیکیان در سه ماه گذشته بود. شرایط خروج آزمودنی‌ها از مطالعه، پاسخ ندادن به بیش از ۱۰ درصد آیت‌ها و پاسخ ندادن به ابزارها پس از سه بار پیگیری در نظر گرفته شد.

روند اجرای پژوهش به این صورت بود که پس از تأیید پروپوزال و دریافت معرفی‌نامه از دانشگاه به آموزش و پرورش شهر مشهد مراجعه شد و بعد از هماهنگی با مسئولان، فهرست مدارس و تعداد دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه به تفکیک ناحیه‌ها تهیه گردید و در هشت مدرسه از دو ناحیه (چهار پسرانه و چهار دخترانه) نمونه‌گیری انجام پذیرفت. سپس، به مدارس مراجعه شد و برای کادر اجرایی مدرسه اهمیت و ضرورت پژوهش بیان شد و از هر مدرسه، سه کلاس در پایه‌های مختلف نمونه‌گیری انجام پذیرفت. از مسئولان مدرسه خواسته شد تا پژوهشگر اول را در یکی از درس‌های مربوط به پایه‌های مختلف در نرم‌افزار شاد اضافه کنند و وی را به دانش‌آموزان معرفی نمایند. سپس، پژوهشگر اول ضمن معرفی خود و بیان اهمیت پژوهش، ابزارها را برای همه دانش‌آموزان کلاس‌ها ارسال کرد؛ اما در تحلیل‌ها فقط دانش‌آموزانی وارد تحلیل شدند که شرایط ورود به مطالعه را داشتند. در این پژوهش، ملاحظات اخلاقی مانند آزاد بودن نمونه‌ها به منظور شرکت در پژوهش و دریافت موافقت آن‌ها برای همکاری در پژوهش لحاظ شد و به آنان درباره رعایت نکات اخلاقی مانند رازداری، حفظ حریم نمونه‌ها، بی‌نام بودن ابزارها و تحلیل داده‌ها به صورت کلی اطمینان خاطر داده شد. در پژوهش حاضر از چهار ابزار فرم اطلاعات جمعیت‌شناختی شامل جنسیت، پایه تحصیلی، سن و تحصیلات پدر و مادر، پرسش‌نامه قانون‌گزینی^۱ (۲۳)، مقیاس محقق ساخته آسیب‌های فرهنگی^۲ و پرسش‌نامه آسیب‌های تربیت اخلاقی^۳ (۱۷) استفاده شد.

— پرسش‌نامه قانون‌گزینی (زارع شاه‌آبادی و ترکان، ۱۳۹۱): پرسش‌نامه قانون‌گزینی ده آیت دارد که آیت‌ها براساس طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای به صورت ۱ (کاملاً مخالف)، ۲ (مخالف)، ۳ (متوسط)، ۴ (موافق) و ۵ (کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود. در این پرسش‌نامه حداقل نمره ۱۰ و حداکثر نمره ۵۰ است. نمره بیشتر نشان‌دهنده

3. Ethical Education Injuries Questionnaire

1. Law Escape Questionnaire

2. Research-Made Cultural Injuries Scale

ضرایب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه در نرم افزار SPSS نسخه ۱۹ در سطح معناداری ۰/۰۵ تحلیل شدند.

۳ یافته‌ها
تعداد و درصد اطلاعات جمعیت‌شناختی آزمودنی‌های پژوهش شامل ۱۶ سال (۳۸/۳۳ درصد) سن داشتند و تحصیلات پدر و مادر آنها فوق‌دیپلم بود. (۳۴/۴۵ درصد) و مادر (۳۵/۹۵ درصد) بیشتر آنها فوق‌دیپلم بود.

جدول ۱. تعداد و درصد اطلاعات جمعیت‌شناختی آزمودنی‌های پژوهش

متغیر	سطوح	تعداد	درصد
جنسیت	دختر	۲۰۳	۴۸/۳۳
	پسر	۲۱۷	۵۱/۶۷
پایه تحصیلی	دهم	۱۵۷	۳۷/۳۸
	یازدهم	۱۳۸	۳۲/۸۶
	دوازدهم	۱۲۵	۲۹/۷۶
	۱۶ سال	۱۶۱	۳۸/۳۳
سن	۱۷ سال	۱۳۷	۳۲/۶۲
	۱۸ سال	۱۲۲	۲۹/۰۵
تحصیلات پدر	کمتر از دیپلم	۷۱	۱۶/۹۰
	دیپلم	۴۰	۹/۵۲
	فوق‌دیپلم	۱۴۵	۳۴/۵۲
	لیسانس	۱۱۷	۲۷/۸۶
	فوق‌لیسانس	۳۹	۹/۲۹
	دکتری	۸	۱/۹۱
تحصیلات مادر	کمتر از دیپلم	۵۶	۱۳/۳۳
	دیپلم	۳۴	۸/۱۰
	فوق‌دیپلم	۱۵۱	۳۵/۹۵
	لیسانس	۱۲۵	۲۹/۷۶
	فوق‌لیسانس	۴۹	۱۱/۶۷
	دکتری	۵	۱/۱۹

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار، نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و ضرایب همبستگی پیرسون بین آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی و خرده‌مقیاس‌های آنها با نمره قانون‌گریزی در آزمودنی‌های پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کولموگروف-اسمیرنوف	مقدار احتمال	ضرایب همبستگی با نمره قانون‌گریزی	مقدار احتمال
پذیرش ضداژزش‌ها	۹/۹۶	۳/۰۸	۰/۱۲	۰/۲۰۰	۰/۵۲	<۰/۰۰۱
آسیب‌های تلفن همراه هوشمند	۱۰/۹۳	۲/۸۸	۰/۱۶	۰/۰۵۴	۰/۵۶	<۰/۰۰۱
بی‌هویتی فرهنگی	۱۰/۷۰	۲/۶۵	۰/۱۴	۰/۱۲۶	۰/۶۱	<۰/۰۰۱
تهاجم فرهنگی	۱۲/۰۰	۳/۷۱	۰/۱۵	۰/۰۷۱	۰/۶۸	<۰/۰۰۱
آسیب‌های فرهنگی	۴۳/۶۰	۹/۴۴	۰/۱۶	۰/۰۵۳	۰/۷۸	<۰/۰۰۱
شجاعت	۱۰/۸۶	۲/۸۱	۰/۱۲	۰/۲۰۰	-۰/۶۹	<۰/۰۰۱
احترام	۱۶/۴۶	۴/۹۳	۰/۱۱	۰/۲۰۰	-۰/۵۴	<۰/۰۰۱
صداقت	۱۰/۱۰	۳/۱۸	۰/۱۳	۰/۱۸۴	-۰/۵۲	<۰/۰۰۱
صبر	۹/۶۰	۲/۷۶	۰/۱۵	۰/۰۸۹	-۰/۴۷	<۰/۰۰۱
وفاداری	۱۳/۳۰	۴/۳۸	۰/۱۱	۰/۲۰۰	-۰/۶۷	<۰/۰۰۱
امانت‌داری	۸/۵۰	۲/۶۲	۰/۱۴	۰/۱۳۱	-۰/۶۰	<۰/۰۰۱
حسن خلق	۸/۳۶	۲/۲۱	۰/۱۳	۰/۱۹۷	-۰/۵۵	<۰/۰۰۱
توکل	۱۱/۲۶	۲/۹۱	۰/۱۳	۰/۱۹۸	-۰/۵۶	<۰/۰۰۱
وجدان	۱۰/۹۰	۳/۰۲	۰/۱۱	۰/۲۰۰	-۰/۵۰	<۰/۰۰۱
آسیب‌های تربیت اخلاقی	۹۹/۳۶	۱۸/۹۵	۰/۱۵	۰/۰۸۸	-۰/۸۷	<۰/۰۰۱
قانون‌گریزی	۲۶/۹۰	۴/۶۷	۰/۰۹	۰/۲۰۰	۱/۰۰	---

دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه، رابطه معکوس و معنادار داشتند ($p < 0/001$).

پیش‌فرض‌های رگرسیون چندگانه حاکی از فرض نرمال بودن همه متغیرها به دلیل مقدار احتمال بزرگ‌تر از 0/05 آنها در آزمون کولموگروف اسمیرنف واقع در جدول ۲ رد نشد. همچنین، هم‌خطی چندگانه به سبب کوچک‌تر از ۱۰ بودن آماره عامل تورم واریانس واقع در جدول ۳ رد شد. علاوه بر آن، فرض همبستگی باقی‌مانده‌ها به دلیل در دامنه ۱/۵ تا ۲/۵ بودن آماره دوربین-واتسون با مقدار ۱/۷۳ رد شد. خلاصه نتایج رگرسیون خطی چندگانه برای پیش‌بینی نمره قانون‌گریزی براساس خرده‌مقیاس‌های آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی در آزمودنی‌های پژوهش، در جدول ۳ مشاهده می‌شود.

جدول ۳. خلاصه نتایج رگرسیون خطی چندگانه برای پیش‌بینی نمره قانون‌گریزی براساس خرده‌مقیاس‌های آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی در آزمودنی‌های پژوهش

متغیرها	VIF	B	SE	Beta	مقدار t	مقدار احتمال
پذیرش ضداورش‌ها	۲/۳۸	۰/۱۲	۰/۰۳۷	۰/۰۸	۳/۳۲	۰/۰۰۱
آسیب‌های تلفن همراه هوشمند	۴/۷۹	۰/۲۶	۰/۰۵۶	۰/۱۶	۴/۶۵	<0/001
بی‌هویتی فرهنگی	۴/۰۳	۰/۲۷	۰/۰۵۶	۰/۱۵	۴/۸۹	<0/001
تهاجم فرهنگی	۲/۹۱	۰/۳۹	۰/۰۳۴	۰/۳۲	۱۱/۵۱	<0/001
شجاعت	۷/۲۴	-۰/۸۰	۰/۱۴۵	-۰/۴۹	-۵/۵۸	<0/001
احترام	۵/۷۹	-۰/۱۸	۰/۰۴۹	-۰/۱۹	-۳/۶۶	<0/001
صداقت	۶/۷۱	-۰/۲۰	۰/۰۸۶	-۰/۱۴	-۲/۳۶	۰/۰۱۹
صبر	۵/۸۹	-۰/۵۹	۰/۰۸۸	-۰/۳۶	-۶/۷۴	<0/001
وفاداری	۶/۹۳	-۰/۳۰	۰/۰۷۲	-۰/۲۹	-۴/۲۵	<0/001
امانت‌داری	۲/۵۶	-۰/۴۶	۰/۰۸۳	-۰/۲۶	-۵/۶۳	<0/001
حسن خلق	۶/۸۵	-۱/۰۶	۰/۱۳۸	-۰/۵۱	-۷/۷۴	<0/001
توکل	۲/۵۶	-۰/۰۱	۰/۰۶۵	-۰/۰۱	-۰/۱۹	۰/۸۴۴
وجدان	۸/۵۱	-۰/۴۶	۰/۰۶۰	-۱/۹۰	-۷/۷۴	<0/001

آنان افزایش یافته است. این نتایج همسو با نتایج پژوهش‌های هاویند درباره نقش آسیب‌ها و رقابت‌های ناسالم فرهنگی در افزایش قانون‌گریزی (۷)، راشبرگ و همکاران درباره نقش مؤثر فرهنگ در کاهش پرخاشگری و قانون‌شکنی کودکان و نوجوانان (۱۱)، نوابخش و کریمی درباره همبستگی معنادار عوامل فرهنگی-اجتماعی با قانون‌گریزی در جوانان (۱۲) و میرفردی و همکاران درباره رابطه معکوس و معنادار فرهنگ شهروندی با گرایش به قانون‌گریزی (۱۳) است.

در تفسیر نتایج پژوهش حاضر می‌توان ذکر کرد که تئوری آسیب فرهنگی، عناصر تئوری‌های بی‌سازمانی اجتماعی و فشار را باهم ترکیب کرده و براساس آن به دلیل فشار و انزوای اجتماعی، یک فرهنگ طبقه پایین ایجاد کرده و شکل داده است. این خرده‌فرهنگ مستقل از ارزش‌ها و اعتقاداتی به‌شمار می‌رود که در تضاد با هنجارهای قراردادی جامعه است. براساس آن، رفتارهای قانون‌گریزی نتیجه هم‌نویی با ارزش‌ها و اعتقادهای خرده‌فرهنگ‌های طبقه پایین است، نه نافرمانی از قراردادهای اجتماعی و قوانین (۷). نکته مهم دیگر اینکه، بی‌سوادی و کم‌سوادی، ناآگاهی و جهل به قانون، تعدد و تنوع خرده‌فرهنگ‌ها، توزیع و استفاده نابرابر از امکانات، خدمات آموزشی و فرهنگی در

میانگین، انحراف معیار، نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنف و ضرایب همبستگی بین آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی و خرده‌مقیاس‌های آن‌ها با نمره قانون‌گریزی در آزمودنی‌های پژوهش در جدول ۲ آورده شده است.

طبق نتایج جدول ۲، متغیر آسیب‌های فرهنگی و همه خرده‌مقیاس‌های آن شامل پذیرش ضداورش‌ها، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند، بی‌هویتی فرهنگی و تهاجم فرهنگی با نمره قانون‌گریزی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه، رابطه مستقیم و معنادار داشتند ($p < 0/001$)؛ همچنین متغیر آسیب‌های تربیت اخلاقی و همه خرده‌مقیاس‌های آن شامل شجاعت، احترام، صداقت، صبر، وفاداری، امانت‌داری، حسن خلق، توکل و وجدان با نمره قانون‌گریزی در

طبق نتایج جدول ۳، خرده‌مقیاس‌های متغیرهای آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی به‌طور معناداری توانستند ۸۹ درصد از تغییرات نمره قانون‌گریزی را در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه تبیین کنند ($p < 0/005$). در این پیش‌بینی باتوجه به مقدار بتاها همه خرده‌مقیاس‌های متغیر آسیب‌های فرهنگی اثر مستقیم و معنادار داشتند و همه خرده‌مقیاس‌های متغیر آسیب‌های تربیت اخلاقی به‌جز توکل اثر معکوس و معنادار داشتند ($p < 0/005$).

۴ بحث

باتوجه به بحث قانون‌گریزی در نوجوانان و نقش آن‌ها در ساخت آینده کشور، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی نمره قانون‌گریزی دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه براساس آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی انجام شد.

نتایج این پژوهش نشان داد، آسیب‌های فرهنگی و همه خرده‌مقیاس‌های آن شامل پذیرش ضداورش‌ها، آسیب‌های تلفن همراه هوشمند، بی‌هویتی فرهنگی و تهاجم فرهنگی با نمره قانون‌گریزی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه رابطه مستقیم و معنادار داشتند؛ به عبارت دیگر، با افزایش آسیب‌های مذکور میزان نمره قانون‌گریزی در

سطوح محلی و ملی و گسترش روزافزون ارتباطات، به پیدایش و تشدید تفاوت‌ها، تعارض‌های عقیدتی، ارزشی و هنجاری در بین افراد و گروه‌های مختلف منجر شده است؛ به‌طوری‌که میان افراد و گروه‌های مختلف درباره اهداف فرهنگی بیشتر از آنکه اشتراک وجود داشته باشد، تفاوت وجود دارد. این تفاوت‌ها و تعارض‌ها در ارزش‌ها و اهداف با چندگانگی ساختاری، نظام قشربندی و نابرابری اجتماعی، تعدد، تنوع و تعارض قواعد و الگوهای عمل بین گروه‌های مختلف همراه است (۱۲)؛ درنتیجه، این عوامل باعث می‌شوند که با افزایش آسیب‌های فرهنگی و خرده‌مقیاس‌های مربوط به آن، میزان نمره قانون‌گزینی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه نیز افزایش یابد. دیگر نتایج این پژوهش مشخص کرد، آسیب‌های تربیت اخلاقی و همه خرده‌مقیاس‌های آن شامل شجاعت، احترام، صداقت، صبر، وفاداری، امانت‌داری، حسن خلق، توکل و وجدان با نمره قانون‌گزینی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه رابطه معکوس و معنادار داشتند؛ به عبارت دیگر، با کاهش نمره آسیب‌های مذکور که نشان‌دهنده افزایش آسیب‌های تربیت اخلاقی است، میزان نمره قانون‌گزینی در آنان افزایش یافته است. این یافته‌ها همسو با نتایج پژوهش‌های زمانی و تقی‌پور درباره قانون‌گزینی به عنوان یکی از آسیب‌های اخلاقی و خانوادگی در پسران نوجوان (۱۸)، علی‌عسگری و نیازی درباره نقش مؤثر اخلاق در پیشگیری از قانون‌گزینی (۱۹) و واردمن و همکاران درباره رابطه منفی و معنادار جو اخلاقی با قانون‌گزینی فرااجتماعی در محیط کار (۲۰) است.

در تفسیر نتایج پژوهش حاضر می‌توان ذکر کرد که حفظ اخلاق و اعمال تربیت اخلاقی به عنوان زیربنای اعتقادی جامعه و تداوم فرهنگ دینی مستلزم توجه به کیفیت نظام‌های تربیتی است؛ زیرا تربیت واقعی و همه‌جانبه انسان زمانی محقق می‌شود که اخلاق در جامعه شکل بگیرد و گسترش یابد. در جامعه نهادهای مختلف مسئول تربیت اخلاقی افراد هستند که در این میان نقش نظام آموزش و پرورش در تربیت اخلاقی دانش‌آموزان برجسته‌تر است و فراگیر شدن اخلاق در جامعه می‌تواند از قانون‌گزینی جلوگیری کند (۱۹). نکته حائز اهمیت دیگر اینکه، تربیت اخلاقی به معنای پرورش روح انسان در مسیر پابندی به بایدها و نبایدهای اخلاق و اهتمام به اکتساب فضائل و پرهیز از رذائل به‌منظور رسیدن به سعادت و درک لذت‌های نامحدود است. حال، مجموعه عواملی وجود دارند که با عنوان آسیب‌های تربیت اخلاقی بر روند تربیت اخلاقی تأثیر سوء می‌گذارند و سبب می‌شوند فرد در مقام انسانی خود که اخلاقیات را به‌منزله وجه تمایز از حیوان دارد، مبتلا به گسیختگی شخصیت شود؛ همچنین علائمی از تکوین منش که به عنوان عامل اساسی در تربیت اخلاقی یاد می‌شود، در وی وجود نداشته باشد و به جای رساندن آدمی به اوج مراتب انسانی خود، نقش بیشتری در انحطاط اخلاقی و رفتاری ایفا کند و کمال انسان را به‌خطر اندازد (۱۷)؛ درنتیجه، می‌توان انتظار داشت که افزایش آسیب‌های تربیت اخلاقی و خرده‌مقیاس‌های مربوط به آن باعث افزایش میزان نمره قانون‌گزینی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه شود.

نتایج دیگر این پژوهش نشان داد، خرده‌مقیاس‌های متغیرهای آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی باهم می‌توانند نقش مؤثری در

پیش‌بینی و تبیین نمره قانون‌گزینی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه داشته باشند. در تفسیر این نتایج می‌توان ذکر کرد که قانون‌گرایی در هر جامعه‌ای سبب ایجاد استحکام و ثبات در مناسبات و روابط بین فردی و برقراری آرامش و احساس امنیت در جامعه می‌شود و قانون‌گزینی که نشان‌دهنده قانع نبودن شخص به حقوق خود، تعرض به حقوق دیگران، انجام ندادن تکالیف، گریز از مسئولیت و رسیدن به مقصود به هر طریق ممکن است، می‌تواند سلامت روانی و اجتماعی جامعه را تهدید کند (۱۳). قانون‌گزینی به عنوان یک کنش در جامعه به صورت خودبه‌خودی اتفاق نمی‌افتد؛ بلکه عوامل گوناگونی در ایجاد آن نقش دارند که لازم است شناسایی شوند. یکی از این عوامل مهم، آسیب‌های فرهنگی است. قانون‌گزینی می‌تواند نتیجه تعلق‌ناشتن فرد قانون‌گیز به هنجارهای رسمی و تفاوت‌های فرهنگی باشد. این امر فرد را در وضعیتی قرار داده که تخطی از قانون را به اطاعت از آن ترجیح می‌دهد (۱۲). با اینکه در جامعه از عرف به عنوان منبعی معتبر برای قانون و قانون‌گزینی یاد می‌شود، کمتر کسی به نقش اخلاق در آن توجه می‌کند. اخلاق نشان‌دهنده مجموعه‌ای از قواعدی است که انسان را به کمال مطلوب می‌رساند و آسیب‌های تربیت اخلاقی انسان را از کمال مطلوب دور می‌کند. اخلاق و مؤلفه‌های اخلاقی برخلاف آسیب‌های تربیت اخلاقی همواره به عنوان راهی برای قانونمندی و اجتناب از قانون‌گزینی در جوامع در نظر گرفته می‌شود (۱۹). نکته مهم دیگر اینکه، افراد دارای آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی زیاد، در زندگی با مشکلات بیشتری مواجه هستند، معمولاً مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی ضعیف دارند، توانایی آن‌ها در استفاده از راهبردهای مقابله‌ای ضعیف است، غالباً دچار استرس، اضطراب و افسردگی هستند و معمولاً در حل مسائل و مشکلات از شیوه‌های حل مسئله هیجان‌محور استفاده می‌کنند. همه این عوامل باعث می‌شوند، آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی بتوانند نقش مؤثری در پیش‌بینی و تبیین نمره قانون‌گزینی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه داشته باشند.

محدودیت‌های مهم‌تر پژوهش حاضر، مقطعی بودن پژوهش و توانایی‌نداشتن در دستیابی به روابط علت و معلولی، محدود شدن جامعه پژوهش به دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه شهر مشهد، پیشینه نظری و پژوهشی اندک درباره آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی و قانون‌گزینی بر نوجوانان و استفاده از پرسش‌نامه برای جمع‌آوری داده‌ها بود؛ بنابراین، پیشنهادهای مهم‌تر پژوهشی شامل استفاده از پژوهش‌های طولی و مداخله‌ای، انجام این پژوهش روی دانش‌آموزان سایر مقاطع و حتی شهرهای دیگر، استفاده از مشاهده و مصاحبه برای جمع‌آوری داده‌ها، انجام پژوهش‌های بیشتر درباره آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی و قانون‌گزینی روی کودکان و نوجوانان و بررسی نتایج به‌تفکیک جنسیت است. این نتایج می‌تواند برای مدیران، برنامه‌ریزان، خبرگان و متخصصان تعلیم و تربیت از جمله آموزش و پرورش و رسانه‌های آموزشی مفید واقع شود و آنان با توجه به نتایج این پژوهش برنامه‌هایی برای کاهش قانون‌گزینی که امروزه شیوع فراوانی دارد، طراحی و اجرا کنند. برای کاهش نمره قانون‌گزینی نیاز است تا فرهنگ‌سازی و تربیت اخلاقی لازم از طریق برنامه‌های درسی

و غیردرسی مفید و کاربردی انجام شود و آسیب‌های فرهنگی و تربیت اخلاقی کاهش یابد.

۵ نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد، آسیب‌های فرهنگی و آسیب‌های تربیت اخلاقی و خرده‌مقیاس‌های آن‌ها با نمره قانون‌گریزی در دانش‌آموزان نوجوان دوره دوم متوسطه رابطه معناداری دارند و می‌توانند به‌طور معناداری نمره قانون‌گریزی را در آن‌ها پیش‌بینی و تبیین کنند.

۶ تشکر و قدردانی

نویسندگان تشکر و قدردانی خود را از مسئولان اداره آموزش و پرورش شهر مشهد به‌دلیل همکاری با پژوهشگران و شرکت‌کنندگان در پژوهش به‌دلیل مشارکت و موافقت برای شرکت در تحقیق اعلام می‌کنند.

۷ بیانیه‌ها

تأییدیه اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد در رشته آموزش و پرورش ابتدایی و دارای کد اخلاق با شناسه IR.IAU.MSHD.REC.1399.035 از کمیته اخلاق در پژوهش‌های زیست‌پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد است.

همچنین، فرم رضایت‌نامه شرکت در پژوهش که به‌صورت الکترونیکی ارسال شد، به‌تأیید آن‌ها رسید. در این پژوهش ملاحظات اخلاقی مانند آزادبودن نمونه‌ها به‌منظور شرکت در پژوهش و دریافت موافقت آن‌ها برای همکاری در پژوهش لحاظ شد و به آنان درباره رعایت نکات اخلاقی مانند رازداری، حفظ حریم نمونه‌ها، بی‌نام بودن ابزارها و تحلیل داده‌ها به‌صورت کلی اطمینان‌خاطر داده شد.

رضایت برای انتشار

این امر غیرقابل اجرا است.

دردسترس بودن داده‌ها و مواد

در پژوهش حاضر امکان دسترسی به داده‌ها و مواد وجود دارد.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند، هیچ‌گونه تضاد منفعی ندارند.

منابع مالی

این مقاله با هزینه شخصی و بدون حمایت مالی از سوی هیچ سازمان یا نهادی انجام شد.

مشارکت نویسندگان

در مقاله حاضر نویسنده اول مسئول نگارش پروپوزال، جمع‌آوری داده‌ها، واردکردن آن‌ها به رایانه و نگارش اولیه مقاله و نویسنده دوم مسئول تحلیل داده‌ها و نگارش نهایی مقاله بود.

References

1. White RMB, Pasco MC, Koros KM, Causadias JM. A systematic review and meta-analysis of the association of neighborhood ethnic-racial concentrations and adolescent behaviour problems in the U.S. *J Adolesc.* 2020;78(1):73–84. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.12.005>
2. Barone L, Carone N, Costantino A, Genschow J, Merelli S, Milone A, et al. Effect of a parenting intervention on decreasing adolescents' behavioral problems via reduction in attachment insecurity: a longitudinal, multicenter, randomized controlled trial. *J Adolesc.* 2021;91(1):82–96. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.07.008>
3. Kobak R, Abbott C, Zisk A, Bounoua N. Adapting to the changing needs of adolescents: parenting practices and challenges to sensitive attunement. *Curr Opin Psychol.* 2017;15:137–42. <https://dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.018>
4. Ghosh A, Shum C. Why do employees break rules? understanding organizational rule-breaking behaviors in hospitality. *Int J Hosp Manag.* 2019;81:1–10. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2019.02.003>
5. Pirahari N. Investigating the relationship between cultural and social factors with unlawfulness in Semnan. *Journal of Social Order.* 2020;12(1):141–62. [Persian] http://sopra.jrl.police.ir/article_93665.html?lang=en
6. Mirfardi A, Ahmadi Gharnaie H. Investigating the level of social trust in interpersonal relationships and its relationship with the lawlessness rate in Yasuj. *Journal of Social Order.* 2017;8(4):59–84. [Persian] http://sopra.jrl.police.ir/article_67851.html?lang=en
7. Haavind H. Masculinity by rule-breaking: cultural contestations in the transitional move from being a child to being a young male. *NORA-Nordic Journal of Feminist and Gender Research.* 2003;11(2):89–100. <http://dx.doi.org/10.1080/08038740310002941>
8. Trinh NH, Jahan AB, Chen JA. Moving from cultural competence to cultural humility in psychiatric education. *Psychiatr Clin North Am.* 2021;44(2):149–57. <https://doi.org/10.1016/j.psc.2020.12.002>
9. Espinosa AE, Arrieta JA, Rojas GR. Cultural damage and reparation of victims in the Colombian armed conflict. The case of the black peasant community of San Cristóbal (Montes de María – Colombia). *Social Identities.* 2021;27(4):498–515. <https://doi.org/10.1080/13504630.2021.1924657>
10. Brown KL. The 'hidden injuries' of school desegregation: cultural trauma and transforming African American identities. *Am J Cult Sociol.* 2016;4(2):196–220. <https://doi.org/10.1057/ajcs.2016.4>
11. Rothenberg WA, Lansford JE, Bacchini D, Bornstein MH, Chang L, Deater-Deckard K, et al. Cross-cultural effects of parent warmth and control on aggression and rule-breaking from ages 8 to 13. *Aggr Behav.* 2020;46(4):327–40. <https://dx.doi.org/10.1002/ab.21892>

12. Navabakhsh M, Karimi F. Evasion and social and cultural factors affecting it: a study of young people aged 18–29 in Marivan. *Intercultural Studies Quarterly*. 2018;13(36):97–121. [Persian] https://icsq.journals.iau.ir/article_668597.html?lang=en
13. Mirfardi A, Mokhtari M, Faraji F, Daneshpazir H. A study of the impact of citizenship culture on tendency toward law-breaking (the case of Yasouj city). *Strategic Research on Social Problems in Iran University of Isfahan*. 2015;4(2):1–20. [Persian] https://ssoss.ui.ac.ir/article_17126.html?lang=en
14. Nieuwazny J, Nowakowski K, Ptasiński M, Masui F, Rzepka R, Araki K. Does change in ethical education influence core moral values? towards history- and culture-aware morality model with application in automatic moral reasoning. *Cognitive Systems Research*. 2021;66:89–99. <https://doi.org/10.1016/j.cogsys.2020.10.011>
15. Monteiro F, Leite C, Rocha C. Ethical education as a pillar of the future role of higher education: analysing its presence in the curricula of engineering courses. *Futures*. 2019;111:168–80. <http://dx.doi.org/10.1016/j.futures.2018.02.004>
16. Ashby-King D, Boyd K. Integrative ethical education: an exploratory investigation into a relationally based approach to ethics education. *Journal of Communication Pedagogy*. 2020;3:65–81. <https://dx.doi.org/10.31446/jcp.2020.07>
17. Shekari A, Rahimi H, Ghoraba M. The pathology of ethical education base on hidden curriculum (the case of university of Kashan). *Journal of Higher Education Curriculum Studies*. 2014;5(9):124–43. [Persian]
18. Zamani A, Taghipour F. Shenasaai asib haye akhlaghi va khanevadegi estefade az shabake haye ejtemaei majazi dar miyan farzandane pesare shahr Isfahan [Identifying the moral and family harms of using virtual social networks among male children in Isfahan city]. *Akhlagh Religious Extension Quarterly*. 2018;13(50):85–109. [Persian] <https://dx.doi.org/10.22081/jare.2018.48848.1112>
19. Ali Asgari E, Niazi Gh. Naghshe akhlagh dar pishgiri az ghanoon gorizi [The role of ethics in preventing lawlessness]. *Akhlagh-e-Zisti*. 2016;3(9):123–43. [Persian]
20. Vardaman JM, Gondo MB, Allen DG. Ethical climate and pro-social rule breaking in the workplace. *Human Resource Management Review*. 2014;24(1):108–18. <http://dx.doi.org/10.1016/j.hrmr.2012.05.001>
21. Karimi R, Rostami H. Processing the causes of tendencies and the ways to prevent crimes and educational injuries in the textbooks of "social studies" and "thinking and lifestyle" among the high school students. *Journal of Social Order*. 2020;12(2):55–76. [Persian] http://sopra.jrl.police.ir/article_94283.html?lang=en
22. Green SB. How many subjects does it take to do a regression analysis. *Multivariate Behav Res*. 1991;26(3):499–510. https://doi.org/10.1207/s15327906mbr2603_7
23. Zare Shahabadi A, Torkan R. A Survey of relationship between social capital and law evasion among Yazd city. *Cultural Studies & Communication*. 2012;8(27):84–118. [Persian] http://jcsc.iaocsc.ir/article_15604.html?lang=en